

mgr Amadeusz Urbanik

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego

Instytut Politologii i Europeistyki

Temat: Polityka etniczna w III Rzeczypospolitej w ocenie liderów mniejszości ukraińskiej

Głównym celem niniejszej pracy jest dążenie do określenia sposobu oceniania polityki etnicznej w III Rzeczypospolitej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską - Związku Ukraińców w Polsce wraz z stowarzyszeniami mającymi status członków wspierających, oraz chęć ukazania wpływu uregulowań ustrojowo-prawnych na odbiór działań państwa polskiego w tym obszarze jego funkcjonowania. Przyjęto przy tym, że organizacje mniejszości ukraińskiej w Polsce należą do kategorii grup interesu politycznego, rozumianych jako organizacje posiadające formalną strukturę oraz wspólne cele, które dążą do wywierania wpływu na proces formułowania i wprowadzania w życie polityki państwa.

Tak sformułowany cel implikował konieczność znalezienia odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. W jaki sposób polityka etniczna w III Rzeczypospolitej jest oceniana przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską?
2. Jaki wpływ na sposób oceniania współczesnej polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską miało wejście w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym?

Złożoność tak sformułowanych pytań głównych wymuszała na autorze znalezienie odpowiedzi również na pytania szczegółowe.

W stosunku do pierwszego:

1. W jaki sposób przedstawiciele organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską oceniają polską politykę etniczną przed wejściem w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym?
2. W jaki sposób przedstawiciele organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską oceniają polską politykę etniczną po wejściu w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym?

W odniesieniu do drugiego:

1. Jak wejście w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym zmieniło usytuowanie mniejszości ukraińskiej w polskim systemie polityczno-prawnym?
2. Jak zmiana usytuowania mniejszości ukraińskiej w polskim systemie polityczno-prawnym po wejściu w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym wpłynęła na sposób postrzegania polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli tejże mniejszości?

Ponad to, dyskutowany na gruncie polskiej politologii paradygmat badawczy polityki etnicznej wymusił konieczność znalezienie odpowiedzi na szereg innych pytań.

Po pierwsze, o organizację mniejszości ukraińskiej w Polsce po roku 1989, jej proveniencje i strukturalizację, jej usytuowanie w systemie prawno-ustrojowym III Rzeczypospolitej sprzed i po wejściu w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, cechy tożsame tychże struktur z cechami typowymi dla grup interesu politycznego i grup nacisku, oraz ich działalność, analizowaną pod tym samym kątem.

Po wtóre, o politykę etniczną III Rzeczypospolitej, jej determinanty – ustrojowe, ideologiczne, polityczne, geopolityczne, prawne, demograficzne, geograficzne i historyczne, oraz organy i instytucje odpowiedzialne za kreowanie i realizowanie jej założeń. Przy okazji powyższych nie uniknięto odpowiedzi na pytania, o zmiany jakim ulegała polityka etniczna państwa polskiego w latach 1989-2015.

W końcu, aby odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób polska polityka etniczna jest odbierana przez przedstawicieli mniejszości ukraińskiej w Polsce, przeprowadzono jej bilans, z uwzględnieniem odniesienia do standardów ochrony mniejszości, prawa wewnętrznego i międzynarodowego, interesów podmiotów oraz odbiorców tejże, a także „recenzentów” w postaci państw Europy Środkowo-Wschodniej. Tak przygotowany bilans oddano w ocenę przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską w Polsce, jako odbiorcy polityki etnicznej III Rzeczypospolitej.

Wcześniej sformułowane cel pracy i pytania badawcze pozwoliły autorowi na postawienie w stosunku do badanych zagadnień następujących hipotez głównych:

1. Sposób oceniania polityki etnicznej w III Rzeczypospolitej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską ma charakter zróżnicowany i jest uzależniony od etapu polityki etnicznej, który podlega ocenie.
2. Wejście w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym za sprawą upodmiotowienia mniejszości narodowych w systemie

polityczno-prawnym III Rzeczypospolitej przyczyniło się do zmiany sposobu oceniania współczesnej polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską.

Tak sformułowane hipotezy główne wymusiły konieczność postawienia odpowiadającym im hipotez szczegółowych. W odniesieniu do pierwszej z nich, założono, co następuje:

1. Przedstawiciele organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską w sposób niejednoznaczny oceniają polską politykę etniczną sprzed wejścia w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.
2. Przedstawiciele organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską w sposób pozytywny oceniają polską politykę etniczną po wejściu w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

W stosunku do drugiej z hipotez głównych sformułowano następujące hipotezy szczegółowe:

1. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przyczyniła się do instytucjonalizacji i upodmiotowienia mniejszości ukraińskiej w polskim systemie polityczno-prawnym.
2. Instytucjonalizacja i upodmiotowienie mniejszości ukraińskiej w polskim systemie polityczno-prawnym za sprawą wejścia w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przyczyniło się do poprawy sposobu postrzegania polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli tejże mniejszości.

Zakres chronologiczny analizy obejmował lata 1989-2015. Głównymi cezurami czasowymi były rok 1989, jako moment odzyskania przez Polskę pełnej suwerenności państwowej, a co za tym idzie możliwości kształtowania całkowicie niezależnej polityki etnicznej, oraz rok 2015, będący ostatnim VII kadencji Sejmu i VIII kadencji Senatu oraz dziesiątym obowiązywania ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Pozwoliło to na pełne przedstawienie, przeanalizowanie i poddanie w ocenę przedstawicieli mniejszości ukraińskiej polityki etnicznej poszczególnych organów władzy wykonawczej i ustawodawczej III Rzeczypospolitej. Pod tym też kątem nastąpił podział chronologiczny analizowanego zagadnienia, ze szczególnym uwzględnieniem roku 2005, jako momentu ukonstytuowania współczesnej polskiej polityki etnicznej za sprawą odpowiadającej jej ustawy. Autor odwoływał się również do polskich doświadczeń w dziedzinie polityki narodowościowej sprzed 1989, tj. okresu II Rzeczypospolitej 1918-1939

oraz Rzeczypospolitej Polskiej 1944-1952 i Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1952-1989. Miało to jednakowoż charakter jedynie obrazujący pewien stan faktyczny, bez poddawania go analizie merytorycznej.

Praca ma charakter opisująco-wyjaśniający (deskryptywno-eksplanacyjny). Składa się z wstępu, czterech rozdziałów oraz zakończenia. Pierwszy z wspomnianych rozdziałów ma charakter metodologiczno-opisowy, natomiast trzy kolejne stanowią część badawczą niniejszej rozprawy.

W pierwszym rozdziale zaprezentowano politykę etniczną jako przedmiot badań naukowych. W tym celu podjęto próbę umiejscowienia polityki etnicznej w strukturze obszarów, dziedzin i dyscyplin nauki, wyjaśniono podstawowe pojęcia oraz kategorie badawcze, wskazano metody i techniki badawcze, zaprezentowano stan i kierunki badań. Ponadto, przedstawiono główne aspekty metodologiczne badania opinii przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską w Polsce na temat polskiej polityki etnicznej. Autor sformułował główne pytania badawcze i hipotezy. Uzasadnienie znalazły wybrane metody, techniki oraz narzędzia, jakie były wykorzystane w toku pracy nad rozprawą. Określono źródła i charakter materiału badawczego. Prezentacją objęto również organizacje i przebieg wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami mniejszości ukraińskiej.

Drugi rozdział poświęcony jest badanej mniejszości. Scharakteryzowano w nim organizacje zrzeszające mniejszość ukraińską w Polsce po roku 1989, z uwzględnieniem ich proveniencji i strukturalizacji. Przeanalizowano ich funkcjonowanie, jako szczególnego rodzaju grup interesu oraz podmiotów polityki etnicznej państwa. Zestawiono ze sobą rozwiązania prawno-ustrojowe z potrzebami i oczekiwaniami środowisk mniejszości ukraińskiej wyrażanymi na forum Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, oraz w opiniach i stanowiskach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Ponadto, autor udzielił odpowiedzi na pytania, czy, a jeżeli tak, to jaki wpływ na realizację polityki etnicznej państwa polskiego względem mniejszości ukraińskiej mają wewnętrzne relacje ukraińsko-łemkowskie. W końcu przedstawiono sposób rozumienia przez przedstawicieli organizacji mniejszości ukraińskiej w Polsce zagadnień polityki etnicznej.

Tematem trzeciego rozdziału jest polityka etniczna w Polsce w ujęciu retrospektywnym w latach 1989-2005 w opiniach o niej przedstawicieli mniejszości ukraińskiej. Przedstawiono w nim jej determinanty – ustrojowe, ideologiczne, polityczne, geopolityczne, prawne, oraz historyczne. Wskazano i poddano analizie funkcjonowanie jej podmiotów, w tym z zakresu władzy wykonawczej, ustawodawczej i samorządowej. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, o koncepcje polityki etnicznej tamtych lat. Eksplikacji poddano

realizację polityki etnicznej państwa, przez pryzmat przedsięwzięć praktycznych skierowanych do mniejszości. Opisano działania zmierzające do wypracowania jej nowej odsłony w postaci ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z roku 2005. W końcu, przeprowadzono bilans polityki etnicznej w Polsce tych lat, z uwzględnieniem odniesienia do standardów prawa międzynarodowego z zakresu ochrony mniejszości, praktyki państw Europy Środkowej i Wschodniej, który następnie oddano w ocenę przedstawicieli organizacji zrzeszających Ukraińców.

Czwarty rozdział poświęcono polityce etnicznej w Polsce w latach 2005-2015 oraz sposobowi jej postrzegania przez przedstawicieli mniejszości ukraińskiej. W pierwszej kolejności analizie poddano ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z roku 2005. Wskazano główne jej założenia oraz podmioty. Określono mechanizmy funkcjonowania oraz sposoby implementacji. Pod tym też kątem zestawiono ją z działaniami państwa polskiego w tym samym obszarze sprzed wejścia w życie niniejszej ustawy, ze szczególnym uwzględnieniem różnic i podobieństw, oraz praktykami państw środkowoeuropejskich w tej dziedzinie. Ponad to, opisano drogę upodmiotowienia mniejszości narodowych i etnicznych w świetle obowiązującej Ustawy. Elementem wieńczącym ten rozdział jest bilans polityki etnicznej państwa polskiego lat 2005-2015, oraz ocena współczesnej polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli mniejszości ukraińskiej.

Głównymi źródłami analizy zawartej w rozprawie są dokumenty instytucji odpowiedzialnych za kreowanie polskiej polityki etnicznej – Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP oraz Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, materiały archiwalne ogólnopolskich mediów, dokumenty legalnych, ogólnopolskich organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską w Polsce - Związku Ukraińców w Polsce wraz z stowarzyszeniami mającymi status członków wspierających, oraz zagregowane wyniki wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami tychże. W toku prac na rozprawą oraz przy opracowaniu kwestionariusza wywiadu wykorzystano dostępne autorowi materiały odnoszących się do badanych zagadnień. W głównej mierze były to polskie prace naukowe, opublikowane po roku 1989, pogrupowane w dwa oddzielne zbiory: polityka etniczna w teorii oraz praktyce państw europejskich i Polski, oraz mniejszości narodowe i etniczne, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotu badań, jakim jest mniejszość ukraińska w Polsce.

Proces eksplikacyjny oparty na wcześniej sformułowanym celu, jak również przyjęty paradygmat badawczy polityki etnicznej doprowadziły do następujących wniosków i konstatacji.

Zmiany jakie nastąpiły po II wojnie światowej - przesunięcia granic, powstanie nowych państw narodowych, wysiedlenia i przesiedlenia, oraz polityka narodowościowa Polski Ludowej przyczyniły się do niemal całkowitego ujednoczenia etnicznego dzisiejszego społeczeństwa polskiego. Jednocześnie, analiza danych statystycznych dotyczących struktury narodowościowo-etnicznej ludności Polski w XX wieku, jednoznacznie wskazuje na trwałą, i stosunkowo wysoki, w porównaniu z innymi mniejszościami, udziału mniejszości ukraińskiej w społeczeństwie Polski. Jej współcześni przedstawiciele wywodzą się w prostej linii od powojennej ludności tego samego pochodzenia, którą objęła Akcja „Wisła”. Pomimo dużych różnic w szacunkach odnośnie liczebności tejże po wojnie, a wynikami współczesnych spisów powszechnych, ich rozmieszczenie terytorialne – głównie w województwach północnych i zachodnich, wydaje się to potwierdzać. Pod względem demograficznym dominują w niej kobiety, mieszkańcy miast, oraz osoby powyżej 30-go roku życia legitymujące się wykształceniem co najmniej średnim lub policealnym.

Jednym z najważniejszych czynników podtrzymujących poczucie odrębności mniejszości ukraińskiej w Polsce jest jej wyznanie. Religia jest jej główną płaszczyzną identyfikacji, zwłaszcza na poziomie lokalnym. Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z roku 2011 ponad 85% osób identyfikujących się z narodem ukraińskim deklaroowało przynależność do jednego z czterech wyznań chrześcijańskich. Znając i analizując historię narodu ukraińskiego szczególną rolę w jego dziejach należy przyznać dwóm spośród nich – greckokatolickiemu (unickiemu) i prawosławnemu. Oba stanowiły i nadal stanowią kluczowy czynnik stabilizujący sytuację etniczną oraz proces przemian w życiu społeczno-politycznym mniejszości ukraińskiej w Polsce. Jako rywalizujące ze sobą wyznania skupiały w dwóch ośrodkach życia duchowego wiernych tej samej narodowości. Sprzyjało to utrwaleniu poczucia odrębności etnicznej Ukraińców, a kościoły te czyniły głównymi nośnikami ukraińskiej świadomości narodowej. Sytuacja ta nie uległa znaczącym zmianom na przestrzeni dziejów, i należy uznać ją za wciąż obowiązującą.

Największą i najsilniejszą organizacją zrzeszającą przedstawicieli społeczności ukraińskiej w Polsce jest Związek Ukraińców w Polsce. Co prawda nie jest ona jedyną tego typu instytucją, jednak ze względu na mnogość jej członków, jak i stopień organizacji struktur, odgrywa rolę wiodącą. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, iż stosunkowo duża liczba organizacji wspierających Związek jest konsekwencją różnorodności tegoż środowiska oraz dużego rozproszenia terytorialnego. Pomimo, iż aktywność części z nich ma charakter wyłącznie deklaracyjny, nie można odmówić im roli, jaką odrywają w konsolidacji

Ukraińców, oraz umacnianiu poczucia odrębności tychże w stosunku do całości społeczeństwa Rzeczypospolitej. Co oczywista, największą w tym zasługą Związku, który jest jej najlepszym z możliwych reprezentantem. Pełni on typową dla struktur mniejszości narodowych i etnicznych rolę organizacji „dachowej”, koordynującej działalność wchodzących w jej skład innych, mniejszych organizacji, i stanowiącej substytut politycznej reprezentacji mniejszości wobec ośrodków władzy państwowej. Pozwala to na uznanie mniejszości ukraińskiej i jej organizacji, za zorganizowaną grupę interesu typu stowarzyszeniowego, która w określonych sytuacjach może występować jako grupa nacisku w sensie wyboru presji jako metody wpływu na ośrodki władzy publicznej.

Skuteczność organizacji mniejszości ukraińskiej jako rzecznika interesów tej grupy zależy od wielu czynników. Jednym z nich jest złożoność sytuacji mniejszości łemkowskiej. Istnienie dwóch, antagonistycznie do siebie nastawionych opcji w ramach jednej społeczności, determinują jej stosunki z otoczeniem. Nie pozostają to bez wpływu na powiązaną z nią mniejszość ukraińską. O ile, wspólnie podejmowane przez organizacje łemkowskie i ukraińskie działania muszą spotkać się z pozytywną oceną, o tyle ich skuteczność pozostawia nadal wiele do życzenia. Brak umiejętności wypracowania jednego stanowiska wobec większości tematów musi przekładać się na obniżenie efektywności reprezentantów społeczności Ukraińców i Łemków. Działania podejmowane przez liderów tych drugich prowadzą do dezintegracji całego środowiska, a co się z tym wiąże obniżają jego wartość jako wiarygodnego partnera. To z kolei, nie może pozostać bez wpływu na skuteczność rzecznictwa i artykulacji interesów tych grup. Jedynym pozytywnym aspektem tej swego rodzaju „wewnętrznej konkurencji” jest wzmożona aktywność kulturalna i wydawnicza obu stronnictw, która prowadzi do podniesienia świadomości, zarówno wśród Łemków, jak i reszty społeczeństwa.

Wpływ na współczesną politykę etniczną w Polsce miał każdy z ośmiu wyróżnionych przez Henryka Chałupczaka determinantów tejże - ustrojowych, ideologicznych, politycznych, geopolitycznych, prawnych, demograficznych, geograficznych, oraz historycznych. Najważniejszymi spośród wymienionych były te o charakterze prawnym. Zmiany ustrojowe przełomu lat 80. i 90. XX wieku, oraz zmiana podejścia do zagadnień praw i wolności obywateli, jak również proces osiągania standardów międzynarodowych w zakresie ochrony tychże, wymusił na rządzących wzmożoną pracę na rzecz dostosowania polskiego ustawodawstwa do wymogów stawianych nowoczesnemu państwu demokratycznemu. Efektem tejże było przyjęcie na przestrzeni kolejnych 26 lat szeregu aktów prawnych temu służących. Najważniejszymi z nich były Konstytucja Rzeczypospolitej

Polskiej z roku 1997 oraz jest Ustawa z 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Ta druga stanowi o kształcie współczesnej polityki etnicznej Rzeczypospolitej Polskiej.

Odpowiedzialność za politykę etniczną państwa na przestrzeni lat, od przemian zapoczątkowanych w 1989 roku, do wejścia w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym w 2005 roku, była wielokrotnie przesuwana pomiędzy różnymi jej podmiotami. Wejście w życie wspomnianych przepisów jedynie częściowo uporządkowało te kwestie. Najważniejszym podmiotem polityki etnicznej państwa polskiego, będącym jednocześnie organem władzy ustawodawczej, jest Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Już sam fakt jej powołania był momentem przełomowym w powojennej historii Polski, oraz stanowił instytucjonalny wyraz zmiany polityki państwa polskiego wobec mniejszości narodowych. Bardzo ważną rolę dla całości systemu odegrała ona zwłaszcza w latach 90. XX wieku. Wtedy to, spadła na nią główna odpowiedzialność za przygotowanie zmian prawnych w zakresie polityki etnicznej nowokształtującego się państwa. Najmocniejsze, ustawowe umocowanie prawne spośród wszystkich działających podmiotów polityki etnicznej państwa Polskiego, ma natomiast Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Jej znaczenie jest również o tyle istotne, że w jej prace oprócz przedstawicieli administracji państwowej zaangażowani są przedstawiciele mniejszości. Obie komisje stwarzają reprezentantom mniejszości warunki do realnego oddziaływania na decyzje administracji państwowej podejmowane w sferze polityki etnicznej państwa.

Jak to zostało już powiedziane, szczególne znaczenie dla kształtowania i prowadzenia polityki etnicznej państwa miało przyjęcie odpowiadającej jej ustawy. O ile dziś, z perspektywy czasu, może wydawać się to jedynym słusznym rozwiązaniem, o tyle nie było to tak oczywiste na przestrzeni lat, które upłynęły od początku przemian demokratycznych w Polsce, aż do jej przyjęcia. Wręcz przeciwnie, kolejne projekty wzbudzały tyleż kontrowersji i emocji wyrażanych przez przedstawicieli poszczególnych ugrupowań politycznych i społeczności mniejszości, ile tylko w pracach i dyskusjach nad nią brało ich udział. Szesnaście lat jakie minęło od momentu powstania pierwszego jej projektu w roku 1989, do chwili jej przyjęcia w 2005, to okres bardzo intensywnych prac prowadzonych na forum Parlamentu RP, a zwłaszcza Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu, które jak w soczewce pokazywały różne podejścia i koncepcje polityki etnicznej reprezentowanych w polskim społeczeństwie.

Wejście w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym było momentem przełomowym dla współczesnej polskiej polityki etnicznej. Szczególną uwagę zwraca zarówno wymiar ogólny tego wydarzenia, konstytuujący koncepcyjną zmianę tejże, jak i bardziej szczegółowy, prowadzący do upodmiotowienia i instytucjonalizacji działań państwa w tym obszarze jego działalności. Równie ważnym aspektem było upodmiotowienie samych mniejszości. Dokonało się to między innymi poprzez literalne określenie, co pod pojęciami mniejszości narodowych i etnicznych będzie rozumiane, powołanie do życia Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, oraz uregulowanie kwestii związanych z finansowaniem działalności organizacji reprezentujących ich interesy. Całość ustawy należy uznać *en bloc* za instytucjonalizację praw mniejszości, która stworzyła ramy ich pełnego funkcjonowania w polskim systemie.

Współczesna polska polityka etniczna nie odstaje od standardów przyjętych w tej części Europy, a w wielu przypadkach je wręcz stanowi. Analiz dokumentów dotyczących realizacji przez Polskę postanowień Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych oraz Konwencji Ramowej Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych pozwala stwierdzić, że Polska spełnia wymagania dotyczące ochrony praw mniejszości stawiane stroną obu konwencji Rady Europy. Ze wszystkich opinii, raportów i zaleceń wyłania się obraz Polski, jako kraju stopniowo dochodzącego do oczekiwanego poziomu realizacji postanowień poszczególnych konwencji gwarantujących poszanowanie i ochronę praw mniejszości. Ponowne potwierdzenie znajduje hipoteza o przełomowości i znaczeniu dla polskiej polityki etnicznej wejścia w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, jako czynnika ją konstytuującego. Okres sprzed przyjęcia tego aktu można określić mianem przejściowego, od ukształtowanej w poprzednim systemie polityki narodowościowej, do spełniającej standardy międzynarodowe polityki etnicznej.

Ponad to, weryfikacja postawionych w stosunku do badanych zagadnień hipotez analitycznych, pozwoliła w toku procesu poznawczego na sformułowanie oryginalnych wniosków.

Sposób oceniania polityki etnicznej w III Rzeczypospolitej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską ma charakter zróżnicowany i jest uzależniony od etapu polityki etnicznej, który podlega ocenie. O ile zgodność tej hipotezy z rzeczywistością nie pozostawia żadnych wątpliwości, to już analiza odpowiadającej jej hipotez szczegółowych przynosi zaskakujące wyniki. Tyczy się to przede wszystkim drugiej z nich, gdyż fakt iż przedstawiciele mniejszości ukraińskiej w Polsce negatywnie oceniają

polską politykę etniczną sprzed wejścia w życie Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, był do przewidzenia. Inaczej sytuacja się ma w przypadku niskiej oceny tych samych dla wspomnianej polityki po wejściu w życie cytowanej ustawy. Nie tylko nie ma ona charakteru pozytywnego, co jest nawet niższa od oceny polskiej polityki etnicznej sprzed 2005 roku. Zaskakującym jest przede wszystkim to, że dzieje się tak pomimo ogólnie wysokiej ocenie samej ustawy, która stanowi o kształcie współczesnej polskiej polityki etnicznej.

Wejście w życie Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym za sprawą upodmiotowienia mniejszości narodowych w systemie polityczno-prawnym III Rzeczypospolitej przyczyniło się do zmiany sposobu oceniania współczesnej polskiej polityki etnicznej przez przedstawicieli organizacji zrzeszających mniejszość ukraińską. W przypadku tej hipotezy, podobnie jak to miało miejsce z pierwszą z nich, sama w sobie nie budzi żadnych wątpliwości. Jednak kiedy przyjrzymy się odpowiadającym jej hipotezom szczegółowym dostrzeżemy pewną niekonsekwencję, będącą następstwem negatywnej oceny przedstawicieli mniejszości ukraińskiej dla polskiej polityki etnicznej lat 2005-2015. O ile instytucjonalizacja i upodmiotowienie mniejszości ukraińskiej w polskim systemie prawnym za sprawą wejścia w życie Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, nie budzi żadnych zastrzeżeń, gdyż wskazują na nie zarówno analiza źródeł, jak i opinie przedstawicieli tejże społeczności, o tyle ich wpływ na poprawę sposobu jej postrzegania, głównie ze względu na wspomnianą negatywną ocenę, już nie. Jedynymi wytłumaczeniami zaistniałej sytuacji wydają się być, bądź to nieumiejętny i niespełniający oczekiwań mniejszości sposób implementacji przez władze głównych założeń ustawy, która sama w sobie jest oceniana pozytywnie, bądź widoczna i odczuwalna zmiana kierunków polskiej polityki etnicznej w momencie przeprowadzania badań ankietowych, która przełożyła się na opinie respondentów. Brak jednak dodatkowych i pogłębionych analiz nie pozwala na wysnucie dalej idących wniosków.

Wyżej przytoczone wnioski i konstatacje, będące wynikami przeprowadzonego procesu eksplikacyjnego opartego na przyjętych paradygmacie poznawczym polityki etnicznej oraz oryginalnych hipotezach badawczych, pozwalają stwierdzić, iż postawiony przez autora cel prezentowanej pracy, jakim było określenie sposobu oceniania polityki etnicznej w III Rzeczypospolitej przez przedstawicieli mniejszości ukraińskiej, oraz ukazanie wpływu uregulowań ustrojowo-prawnych na odbiór działań państwa polskiego w tym obszarze jego funkcjonowania, został osiągnięty.

Szczecin, dn. 26 czerwca 2018 r.